Grote Atlas van de Verenigde Oost-Indische Compagnie
Comprehensive Atlas of the Dutch United East India Company

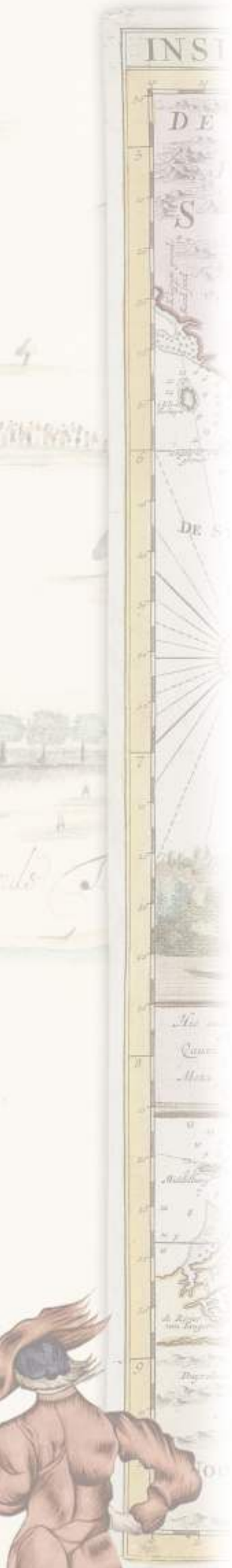

22 Overzichtskaarten / General maps

22 Bartolomeo Lasso, 1590 :
[Kaart van de kusten van Zuid- en Zuidoost-Azië].
[Chart of the coasts of South and South-East Asia].

22 Petrus Plancius, 1592 :
Insulae Moluccae Celeberrimae [...].

23 Hessel Gerritsz, 1628 :
[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].
[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

24 Johannes Vingboons, 1665-1670 :
[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].
[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

25 Joan Blaeu I, 1669 :
[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].
[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

26 Joan Blaeu II, toegeschreven/attributed, na/after 1698 :
T Eyland Java.
The Island of Java.

27 Gerard van Keulen, 1714 :
Nette Afteekening van het / Eijlandt Java / met alle desselfs West hoek / de Reede van Bantam / en Batavia in Groot Besteck / 1714.
Accurate drawing of the / Island of Java / with its West point / the Roads of Bantam / and Batavia to a Large Scale / 1714.

28-29 Hadriano Relando, 1718 :
Insulae Iavae Pars Occidentalis / Pars Orientalis.

30-32 Claudius Anthony von Luepken, 1751-1755 :
Nieuwe en Acurate Geographische en Hydrographische Caart / van 't Eyland Groot Java [...].
New and Accurate Geographical and Hydrographical Map / of the Island of Java Major [...].

33 Jan van Jagen, 1757 :
[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].
[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

34 Gerrit de Haan, 1761 :
[De kusten van Java].
[The coasts of Java].

35 Van Boeckholtt, na/after 1772 :
Nieuwe Kaard / van het / Eijland Groot Java. / Met Aanwijsing Onder Wien de / Lande Sorteeren.
New Map / of the / Island of Java Major. / With an Explanation of the Administrative Division of its Districts.

36-37 Anoniem / Anonymous, ca./c. 1810 :
Plan de l'Île de / Java.

36-37 William Thorn, 1813 :
Topographical Chart / of the / High Military Road from Batavia to Banyowangy = 728 Miles.
Topografische Kaart / van de / Grote Militaire Weg van Batavia naar Banjoewangi = 728 Mijl.

38 Anoniem / Anonymous, 1598-1600 :
[Kaart van een gedeelte van de Kust van Sumatra, van de Vlakke Hoek tot Ganday (de Varkenshoek), en van Java een klein gedeelte tot aan de Baai van Bantam].
[Chart of a part of the Sumatra Coast, from Vlakke Hoek to Ganday (Varkenshoek), and of a small part of Java up to the Bay of Bantam].

38 Reyer Cornelisz, 1601-1603 :
[Kaart van Straat Soenda en de Baai van Bantam].
[Chart of the Sunda Strait and Bantam Bay].

II Java en Madoera / Java and Madura

Atlas Maior
nationaalarchief
Universiteit Utrecht
KNAG

II Java en Madoera: kaarten, plattegronden en topografische tekeningen, 1590-1820

Java and Madura: maps, plans and topographical drawings, 1590-1820

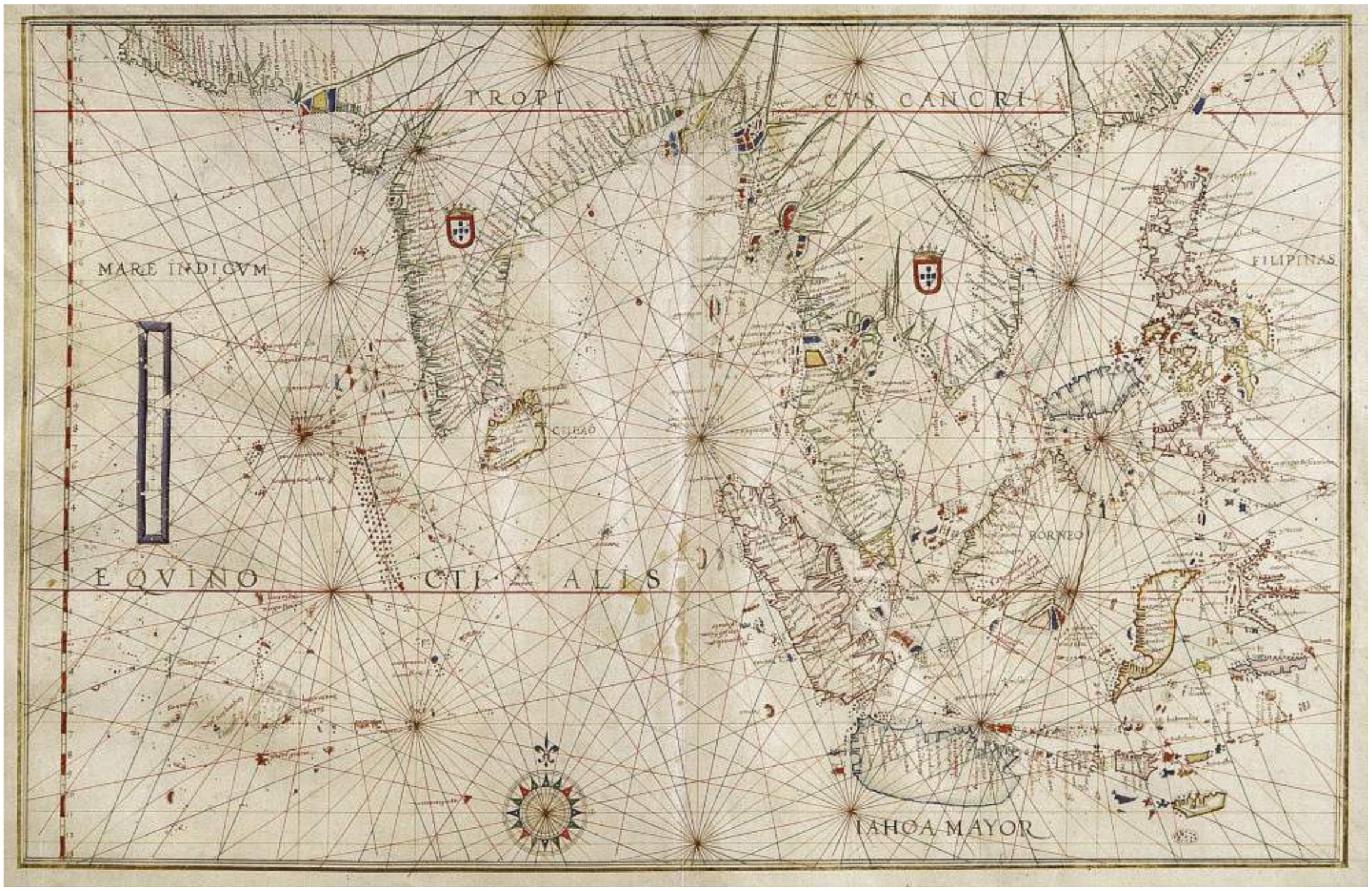

Overzichtskaarten / General maps

(Deel I/Vol. I, *Atlas Isaak de Graaf/Atlas Amsterdam*, pag./pp. 238-241).

Zoals vrijwel alle kennis betreffende de Indische Archipel, was het Nederlandse kaartbeeld van Java en Madoera tot het begin van de eigen vaart naar de Oost voornamelijk gebaseerd op Portugese bronnen. Een goed voorbeeld daarvan is de wijze waarop de befaamde Vlaams-Nederlandse geograaf en predikant Petrus Plancius de weergave van Java, de Molukken en andere Indische eilanden in zijn 'specerijenkaart' uit 1592 (onder, zo genoemd naar de afbeeldingen van specerijen en kostbare houtsoorten onderaan de kaart) nauwkeurig kopieerde van de twee jaar oudere kaart van zijn Portugese vakgenoot Bartolomeo Lasso (boven). De hier gereproduceerde versie van de 'specerijenkaart' betreft overigens de derde uitgave door Jan Claesz Visscher in 1617, toen de werkelijke vorm van Java en Madoera al veel beter bekend was bij de Nederlandse kaartenmakers. Op de bladen 22 t/m 37 wordt hierna eerst een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het Nederlandse kaartbeeld van Java en Madoera als geheel tussen 1592 en ca. 1810.

As was almost all knowledge of the Malay Archipelago, until the Dutch began to sail to the East themselves their maps of Java and Madura were based principally on Portuguese sources. One good example of this is the way in which the famous Dutch geographer and minister of religion, Petrus Plancius meticulously copied his representations of Java, the Moluccas and other other islands in the Malay Archipelago on his 1592 'spice chart' (below, thus called because of the illustrations of spices and valuable timber sorts at the bottom of the map) from a map drawn two years earlier by his Portuguese colleague Bartolomeo Lasso (above). The version of the 'spice chart' reproduced here is actually of its third publication by Jan Claesz Visscher in 1617, when the true outlines of Java and Madura were much better known to Dutch cartographers. On sheets 22 to 37 below, a survey is given of the development of the Dutch cartograhic image of Java and Madura as a whole for the period 1592 to c. 1810.

boven / above:

Maritiem Museum Rotterdam, WAE898-D.

[Bartolomeo Lasso, 1590] :

[Kaart van de kusten van Zuid- en Zuidoost-Azië].

[Chart of the coasts of South and South-East Asia].

Schaalstok; schaal onbekend.
Scale-bar; scale unknown.

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 40 x 57 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 40 x 57 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

onder / below:

Maritiem Museum Rotterdam, WAE685-B.

[Petrus Plancius, 1592] :

Insulae Moluccae Celeberrimae [...].

Schaalstok van 100 Militaria Germanica, quorum 15. uni gradui respondent = [ca. 1 : 14.000.000].
Scale-bar of *100 Militaria Germanica, quorum 15. uni gradui respondent* = [approximately 1 : 14,000,000].

1 kaart : kopergravure op papier, gekleurd, 39 x 55,5 cm.
1 map : copper-plate engraving on paper, coloured, 39 x 55.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel :
Explanations: [upper right] continuation of the title :

Sunt ob Maximam aromatum copiam quam per totum terrarum orbem mittunt harum praecipu sunt Ternate Tidoris, Motir, Machean & Bachian, his quidam adjungunt, Gilolum, Celebiam, Borneonem, Amboinum & bandam. Ex Insula Timore in Europam advehuntur Santala rubea & alba, Ex banda nuces myristicae, cum Flore, vulgo dicto, Macis, Et ex Moluccis Caryophilli: quorum icones in pede hujus tabellae ad vivum expressas poni cuavimus.

Na de 'Eerste Schipvaert' van 1595-1597 nam de cartografische kennis van de Indische Archipel in de Noordelijke Nederlanden snel toe. Manuscriptkaarten van Java en Madoera zijn uit die beginperiode echter nauwelijks bewaard gebleven; ze raakten immers binnen enkele jaren verouderd en werden dan ook voortdurend vervangen door verbeterde versies. Bovendien verschenen spoedig ook tal van gedrukte commerciële kaartuitgaven van de Oost, tot diens overlijden in 1609 vooral door toedoen van de Amsterdamse uitgever Cornelis Claesz; tussen 1592 en 1604 bezat deze op dit terrein zelfs een goeddeels dekkend monopolie van de Staten-Generaal. Afgezien van de kleinschalige weergave van deze eilanden op enkele zeldzame vroege manuscriptkaarten van de Indische Archipel als geheel, zoals die uit 1598 door Cornelis Doetsz (Nationaal Museum, Tokio), is het hier gereproduceerde overzicht van de Javazee en omstreken uit 1628 door Hessel Gerritsz nu de oudste nog resterende Nederlandse handschriftkaart van Java en Madoera. Hessel Gerritsz was van 1617 tot zijn overlijden in 1632 de eerste officiële kaartenmaker van de Verenigde Oost-Indische Compagnie. Voor zijn aanstelling had de VOC haar kaarten in hoofdzaak betrokken via contracten met particuliere cartografen als Petrus Plancius (tot 1608) en Augustijn Robaert (tot 1617).

After the First Fleet of 1595-1597, cartographic knowledge of the Malay Archipelago in the Northern Netherlands rapidly improved. However, manuscript maps of Java and Madura dating from this intial period have rarely been preserved; in fact they were obsolete within a few years of their making and were continually replaced by improved versions. Moreover, it was not long before large numbers of commercially printed maps for the East were available, until his death in 1609 the majority of them produced by the Amsterdam publisher Cornelis Claesz who was virtually granted a monopoly in this field by the States-General between 1592 and 1609. Apart from the small-scale reproduction of these islands on a few rare earlier manuscript maps of the Malay Archipelago as a whole, such as the one made by Cornelis Doetsz in 1598 (National Museum, Tokyo), the survey of the Java Sea and its environs drawn in 1628 by Hessel Gerritsz is now considered the oldest surviving Dutch manuscript map of Java and Madura. From 1617 until his death in 1632, Hessel Gerritsz was the first official map-maker of the *Verenigde Oost-Indische Compagnie* (Dutch United East India Company, VOC). Before his appointment, the VOC had obtained most of its maps and charts by making contracts with private map-makers such as Petrus Plancius (until 1608) and Augustijn Robaert (until 1617).

Bibliothèque nationale de France, DCP SH 18e pf 192 div 2 p 1 Rés.

Bij Hessel Gerritsz met Octroij vande Ho: Mo: Hrn: der Staten Gen. der Verenigde Nederlanden, 1628 :

By Hessel Gerritsz by Charter of the Lofty Members of the States-General of the United Netherlands, 1628 :

[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].

[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van 15 Duijtsche mylen vijftien in een Grade = [ca. 1 : 1.630.000].
Scale-bar *15 Duijtsche mylen vijftien in een Grade* = [approximately 1 : 1,630,000].

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 75 x 93 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 75 x 93 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

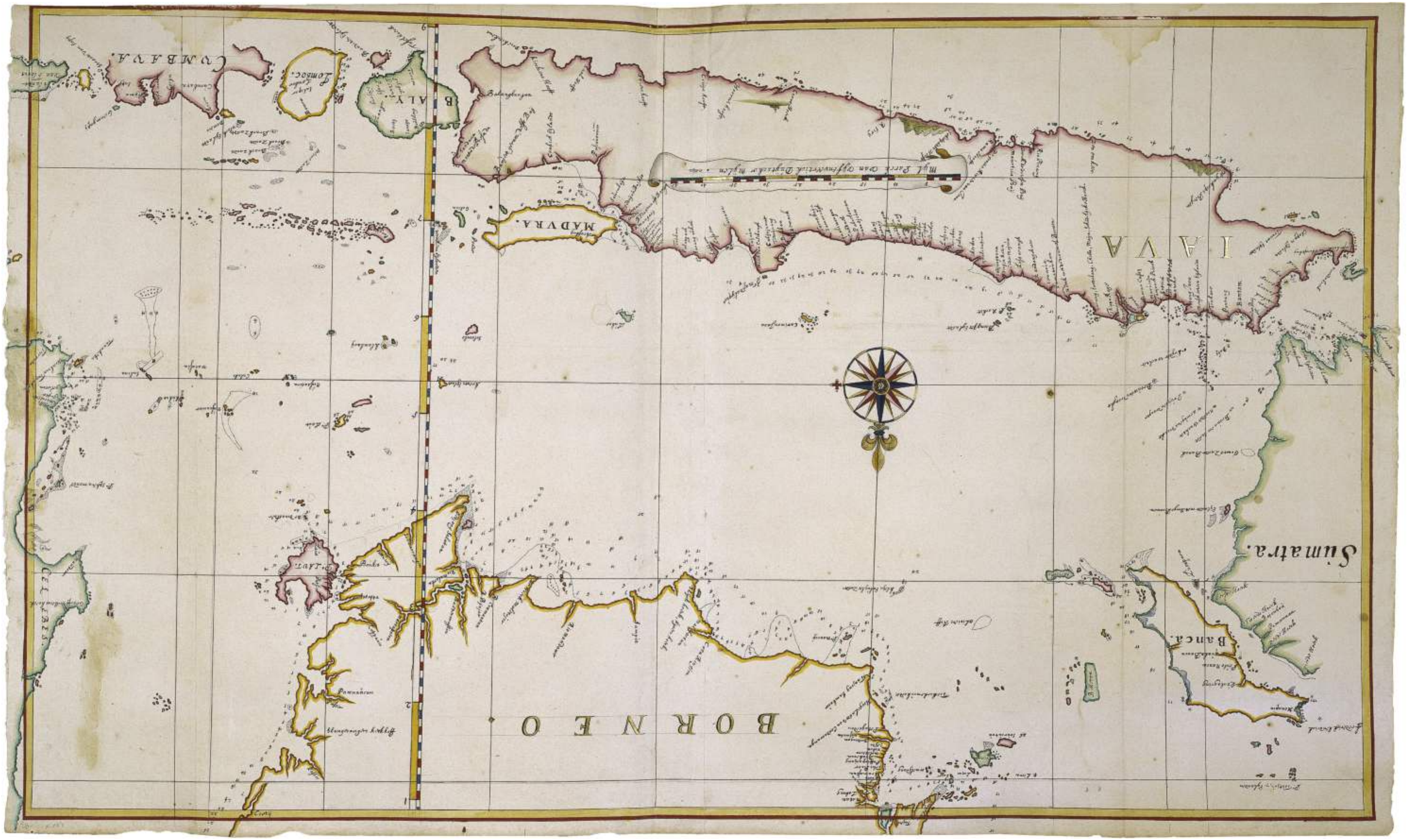
IAVA
Sumatra.
BORNEO
MADVRA.
CELEBES
Banca.
Pontianam
Mangarangan kirkliff
Bankes
Batang
Balanghingan
Bali
Lombock
SUMBAVA
Malacca
Singapore
Bantam
Cheribon
Samarang
Sourabaya
Java Head
Sunda Str.
Timor
Banda
Amboina
Celebes
Gilolo
Ceram
Molucco Is.
Philippine Is.
China
Cochinchina
Siam
Pegu
Ava
Bengal
Coromandel
Ceylon
Malabar
Goa
Persia
Arabia
Mocha
Socotra
Madagascar
Mozambique
Natal
Cape of Good Hope
Africa
Europe
America
Asia
Australia
New Holland
New Guinea
Pacific Ocean
Indian Ocean
Atlantic Ocean
Equator
Tropic of Capricorn
Scale of Geographical Miles
Scale of Dutch Miles

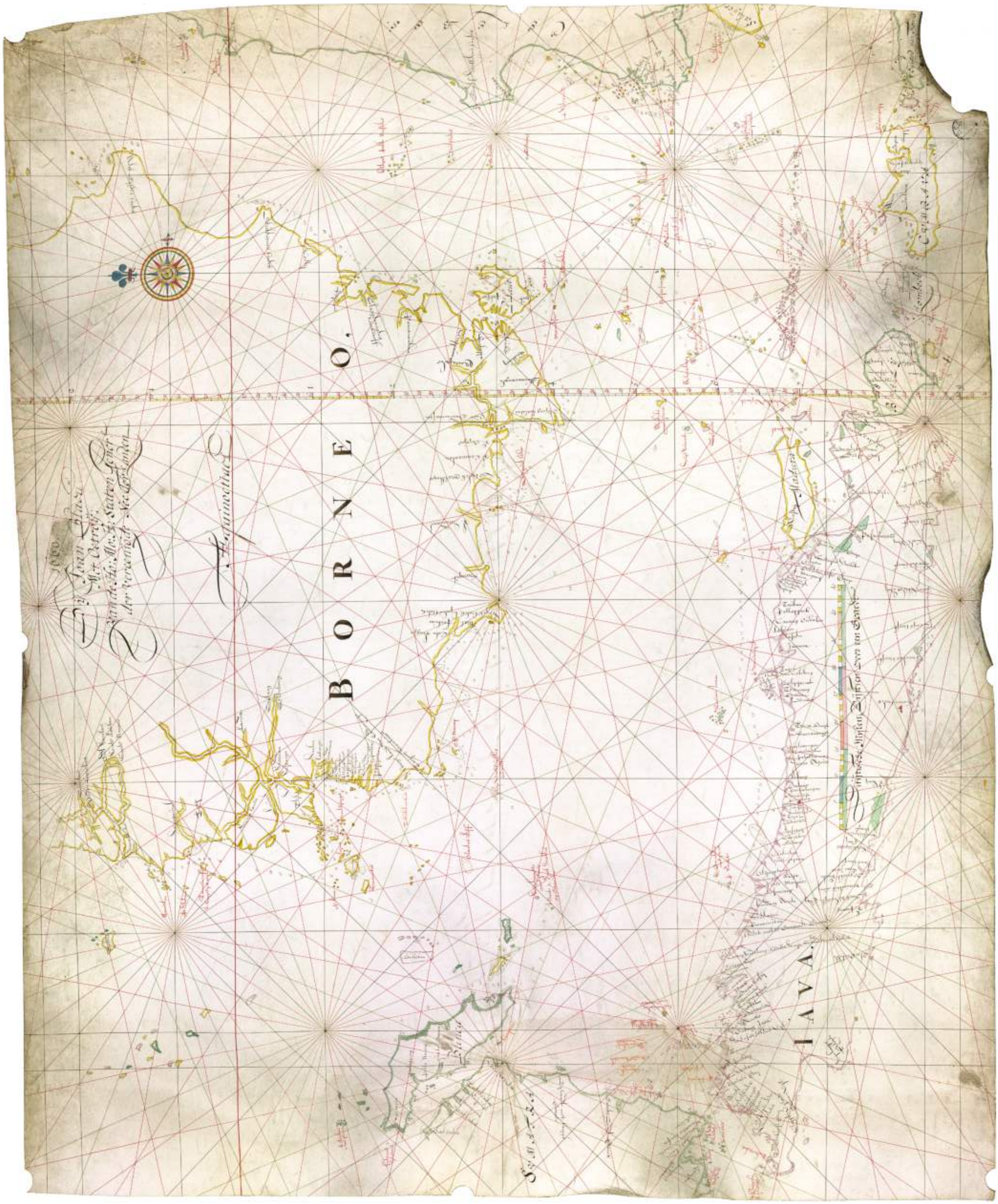

Bijschriften: pag. 26 / Captions: p. 26

(pag. 24: / p. 24:)

De komst van een officiële kaartenmaker bij de Verenigde Oost-Indische Compagnie in 1617 leidde in de volgende decennia tot een vergaande standaardisering van het cartografisch bedrijf van de Compagnie. Als voortvloeisel daarvan werden voor de gebruikskaarten van de voornaamste gebieden binnen de invloedssfeer van de VOC prototypen vastgesteld, op basis waarvan latere kaarten steeds een bij benadering overeenkomstige bedekking kregen. De kaart van de Javazee door Hessel Gerritsz uit 1628 diende als zodanig voor de diverse manuscriptkaarten van dit gebied door zijn opvolgers Willem Jansz Blaeu (in dienst 1633-1638), Joan Blaeu I (1638-1673), Joan Blaeu II (1633-1705) en Isaak de Graaf (1705-1743). De nadien voor de VOC werkzame kaartenmakers uit de familie Van Keulen (1743-1795) leverden voornamelijk gedrukte kaarten op basis van eigen prototypen. Op de bladen 24 en 25 zijn twee voorbeelden gereproduceerd van kaarten van de Javazee en omstreken naar en door Joan Blaeu I.

The appointment of an official map-maker by the United East India Company in 1617 provided an impetus for a far-reaching standardization of the cartographic production of the Company in the following decades. One consequence of this was that prototypes were fixed for the maps and charts used in the principal areas in the territory of the VOC, and on the basis of these prototypes, later maps were given an approximate correspondence in the area covered. For instance, the chart of the Java Sea drawn by Hessel Gerritsz in 1628 served as the basis for the various manuscript charts of this area made by his successors Willem Jansz Blaeu (employed 1633-1638), Joan Blaeu I (1638-1673), Joan Blaeu II (1633-1705) and Isaak de Graaf (1705-1743). After this, the VOC cartographers from the Van Keulen family (1743-1795) usually produced printed maps drawn on the basis of their own prototypes. On sheets 24 and 25 are reproduced two examples of charts of the Java Sea and its shores after and by Joan Blaeu I.

Österreichische Nationalbibliothek, Atlas Blaeu-Van der Hem 39:20.

[Johannes Vingboons, 1665-1670] :

[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].

[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van vijfenveertich Duytsche Mijlen = [ca. 1 : 1.667.000].
Scale-bar of *vijfenveertich Duytsche Mijlen* = [approximately 1 : 1,667,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 57,5 x 97 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 57.5 x 97 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

(pag. 25: / p. 25:)

Maritiem Museum Rotterdam, Corpus Christi Collectie, K4074.

Bij Joan Blaeu Met Octroij van de Ho: Mo: H: Staten Gener:l der Vereenigde Neederlanden, 1669 :

By Joan Blaeu By Charter of the Lofty Members of the States-General of the United Netherlands, 1669 :

[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].

[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van 45 Duijtsche Mijlen Vijftien voor een Graedt = [ca. 1 : 1.167.000].
Scale-bar *45 Duijtsche Mijlen Vijftien voor een Graedt* = [approximately 1 : 1,167,000]

1 kaart : ms op perkament, gekleurd, 83 x 98 cm.
1 map : ms on vellum, coloured, 83 x 98 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

(pag. 26: / p. 26:)

De intensief bevaren noordkust van Java en natuurlijk ook Straat Soenda werden al in de eerste decennia van de zeventiende eeuw nauwkeurig in kaart gebracht. Het kaartbeeld van de ontoegankelijke en economisch onbelangrijke zuidkust daarentegen, in het bijzonder het oostelijke deel, bleef lange tijd gebaseerd op min of meer incidentele waarnemingen. Pas in 1692 en 1698 werden voor het eerst gerichte verkenningsexpedities uitgezonden om de zuidkant van Java in kaart te brengen. Aan deze en latere tochten langs de zuidkust wordt afzonderlijk aandacht besteed op de bladen 62 t/m 76. De hier afgebeelde manuscriptkaart van ca. 1700, vermoedelijk door Joan Blaeu II, is voor zover bekend het eerste overzicht van de kusten van Java en Madoera waarin de resultaten van de expedities van 1692 en 1698 geheel zijn verwerkt.

The much frequented sea route along the north coast of Java and naturally the Sunda Strait had already been meticulously mapped in the first decades of the seventeenth century. In contrast, for a long time maps of the inaccessible and economically unimportant south coast, especially the eastern part, continued to be based on more or less incidental observations. It was only in 1692 and 1698 that the first specific exploratory expeditions were sent to map the southern shores of Java. Special attention is paid to these and later journeys along the south coast of Java on sheets 62 to 76. As far as is known, the manuscript map dating from c. 1700 shown here, probably by Joan Blaeu II, is the first general overview of the coasts of Java and Madura on which the findings of the expeditions of 1692 and 1698 have been incorporated in their entirety.

Bibliothèque nationale de France, DCP SH pf 192 div 2 p 10.

[Joan Blaeu II, toegeschreven, na 1698] :
[Joan Blaeu II, attributed, after 1698] :

T Eyland Java.

The Island of Java.

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt = [ca. 1 : 326.500].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 voor Een Graadt* = [approximately 1 : 326,500].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 136 x 335 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 136 x 335 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

(pag. 27: / p. 27:)

Buiten de VOC raakten de gegevens van de expedities van 1692 en 1698, evenmin als die van de daarop volgende van 1711, bij de Nederlandse kaartenmakers in de vroege achttiende eeuw nog niet direct bekend. Zo zijn ze bijvoorbeeld nog niet opgenomen in de hier getoonde manuscriptkaart van Java en Madoera door Gerard van Keulen uit 1714.

Outside the circles of the VOC, it took some time for the data gathered by the expeditions of 1692 and 1698, and also for those obtained from the next one which was dispatched in 1711, to become widely known among Dutch cartographers in the early eighteenth century. For instance, they were not yet included in the manuscript map of Java and Madura by Gerard van Keulen in 1714 reproduced here.

Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, A.3360(01).

[Gerard van Keulen], 1714 :

Nette Afteekening van het / Eijlandt Java / met alle desselfs West hoek / de Reede van Bantam en / Batavia in Grood Besteck / 1714.

Accurate drawing of the / Island of Java / with its West point / the Roads of Bantam and / Batavia to a Large Scale / 1714.

Schaalstok van 45 Duijtsche Mijlen = [ca. 1 : 1.170.000].
Scale-bar of *45 Duijtsche Mijlen* = [approximately 1 : 1,170,000].

1 kaart + 3 inzetkaarten : ms op papier, gekleurd, 62,5 x 103,5 cm.
1 map + 3 inset maps : ms on paper, coloured, 62.5 x 103.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

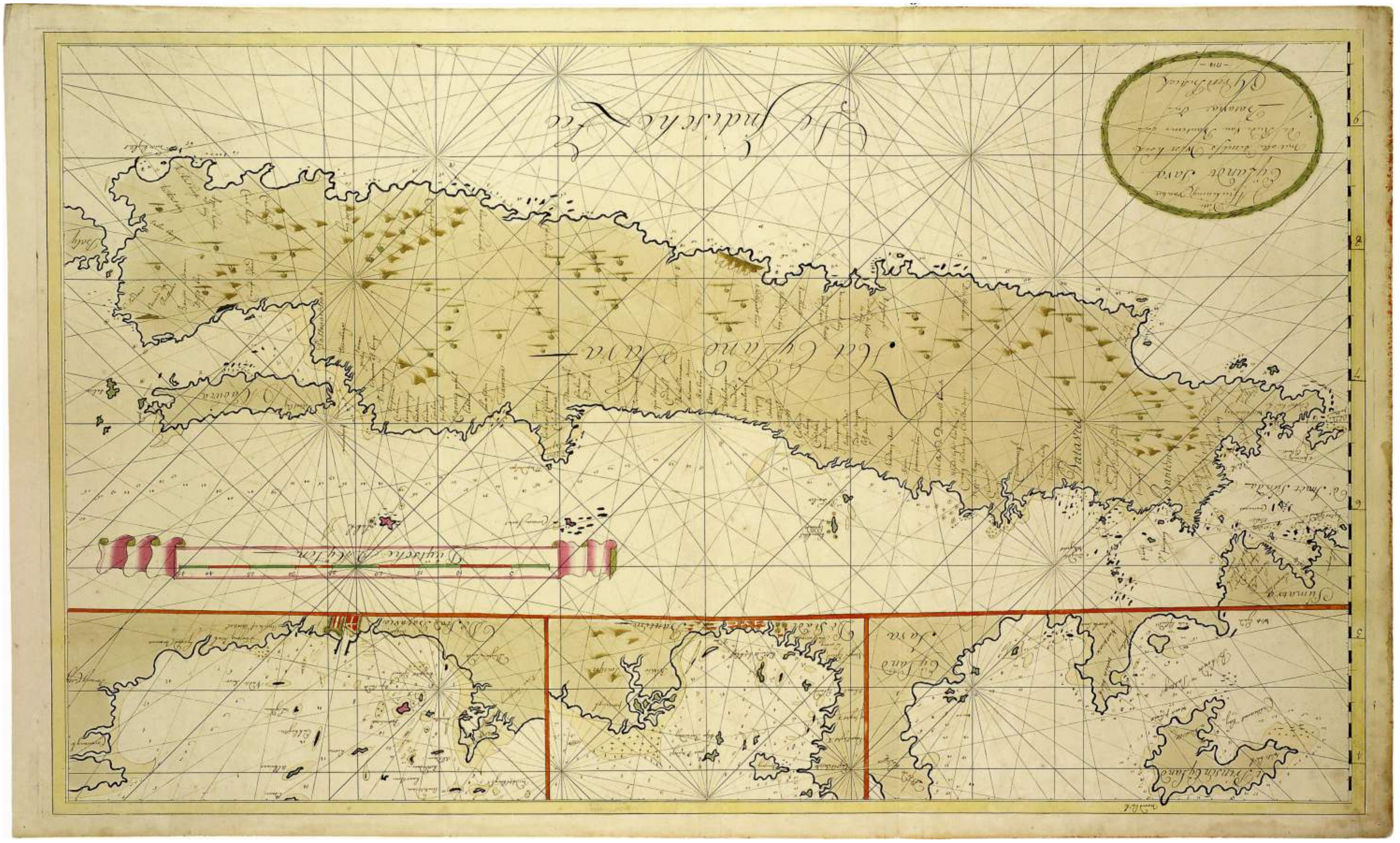
De Straat Sunda
Pulo Panjang
Pulo Tello
Pulo Babi
Pulo Dua
Pulo Pisang
Pulo Pandjang
Pulo Pandjang
Pulo Pandj

INSULAE IAVAE PARS OCCIDENTALIS EDENTE HADRIANO RELANDO
DE ZUYD KUST VAN
HET EYLAND
SUMATRA
DE EYLANDEN VAN
SUNDA
DE IAVAANSCHE ZEE OF
DE STRAAT van SUNDA of FRETUM SUNDAE
GEBIED VAN DE
KONING VAN BANTAM
HET GEBIED DER Edle OOST-INDISCHE COMPAGNIE
HET WESTER DEEL VAN HET
HET GEBIEDT van de KONING van BANTAM
EYLAND GROOT IAVA
DE OOST-INDISCHE ZEE
DE HAVE OF REEDE VAN BATAVIA
DE NOORD KUST
VAN HET EYLAND IAVA
30 Duytsche Mylen 15 in een graad
30 Duytsche Mylen 15 in een graad
40 Engelsche en Françoise Mylen 20 in een graad

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis Port 56 N 59.

Edente Hadriano Relando, [1718] :

Insulae Iavae Pars Occidentalis / Pars Orientalis.

[inzetkaart / inset map]

De Have of Reede van Batavia.
The Harbour or Roads of Batavia.

[profiel / profile]

Afteekening vande Stadt ent Kasteel van Batavia vertoonende aldus als men voor 't Kasteel ter Reede Legt.
View of the City and the Castle of Batavia as seen when anchored in the Roads off the Castle.

Schaalstok van 30 Duytsche Mylen 15 in een graad = [ca. 1 : 1.139.000].
Scale-bar of *30 Duytsche Mylen 15 in een graad* = [approximately 1 : 1,139,000].

1 kaart + 1 inzetkaart, 1 profiel : kopergravure op papier, gekleurd, 50,5 x 116,5 cm.
1 map + 1 inset map, 1 profile : copper-plate engraving on paper, coloured, 50.5 x 116.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Bij wijze van uitzondering is hier een gedrukte kaart van Java en Madoera gereproduceerd, die vanwege de bijzonder fraaie uitvoering in dat opzicht mag gelden als een der hoogtepunten in de vroeg-achttiende-eeuwse Nederlandse cartografie van Azië. Het betreft een overzicht in twee samengevoegde bladen van Java en Madoera door Adriaan Reland (Hadriano Relando) uit 1718, omstreeks 1720 uitgegeven door Gerard van Keulen. De gegevens van de zuidkust-expedities van 1692, 1698 en 1711 zijn echter ook in deze kaart nog niet volledig verwerkt. Ook anderszins komen in deze kaart nogal wat fouten voor. Zo worden de Preanger landen hier als bezit van de 'Koning van Bantam' weergegeven, terwijl deze gebieden al sinds 1678 vast in handen van de Compagnie waren.

By way of an exception, a printed map of Java and Madura is reproduced here, which may be said to be one of the high points in the early eighteenth-century Dutch cartography of Asia because of its splendid execution. It is an overview of Java and Madura drawn by Adriaan Reland (Hadriano Relando) on two combined sheets in 1718, and printed around 1720 by Gerard van Keulen. However, not all the information gathered by the south coast expeditions of 1692, 1698 and 1711 has been recorded on this map. In other respects too there are some rather conspicuous errors in this map, for instance its indication of the Priangan districts as being in the possession of the 'King of Bantam', whereas in reality these had been firmly under Company control since 1678.

(pag. 30-32 / pp. 30-32)

Met het gestaag uitbreidende territoriaal bezit van de VOC werd in de achttiende eeuw de rol van militair ingenieurs als kaartenmakers bij de Compagnie steeds belangrijker. Hun werkterrein omvatte alle toenmalige aspecten van de cartografie te land, variërend van kadastrale plattegronden en projectontwerpen van verdedigingswerken tot stadsplattegronden en topografische kaarten op diverse schalen. Op de bladen 30-32 is een opmerkelijk nauwkeurige overzichtskaart van Java en Madoera gereproduceerd naar de situatie van voor 1743, die vermoedelijk vóór 1755 werd vervaardigd door de uit Hamburg afkomstige landmeter, militair ingenieur en majoor der artillerie Claudius Anthony von Luepken. Deze was van 1751 tot zijn dood in 1767 voor de VOC werkzaam op Java en bekleedde in zijn laatste jaren in Batavia de civiele functie van heemraad. Van zijn hand is uit de jaren kort na 1760 naast enkele stadsplattegronden een aantal plans van bestaande en projectontwerpen voor nieuwe of te verbeteren vestingwerken in en om Batavia bewaard gebleven, die alle in deze atlas zijn opgenomen (blad 110 e.v.). In de overzichtskaart in drie afzonderlijke bladen op deze en de volgende pagina's zijn onder meer de marsroutes aangegeven van de verschillende militaire expedities die door de Compagnie in de jaren 1678-1710 naar Midden- en Oost-Java werden uitgezonden.; zie in dit verband ook de kaarten op de bladen 397-399 en 419. Een vrijwel exacte kopie van deze kaart bevindt zich in de Bibliothèque nationale de France (DCP Ge D 17255).

Keeping pace with the steady expansion of the territorial possessions of the VOC in the eighteenth century, the role of the military engineers as map-makers to the Company assumed ever greater importance. Their work covered all the contemporary aspects of cartography on land, varying from cadastral maps and designs for fortifications to plans of cities and towns and topographical maps drawn to various scales. On sheets 30-32 is reproduced an exceptionally accurate map of Java and Madura according to the pre-1743 situation, which was probably drawn before 1755 by the Hamburg-born surveyor, military engineer and artillery major, Claudius Anthony von Luepken. From 1751 until

INSULAE IAVAE PARS ORIENTALIS EDENTE HADRIANO RELANDO
t'Amsterdam by GERARD van KEULEN aan de Nieuwe brug met Privilegie
Afbeeldinge vande Stad. ende Kasteel van Batavia
DE OOST INDISCHE ZEE
ZEE VAN MADURA of
PELAGUS MADURANUM
T EYLAND MADURA
T KANAEL MADURA
HET OOSTER DEEL VAN
HET EYLAND GROOT JAVA
HET LANDSCHAP CADDEWANG
ONDER DEN SOESOENNAN
HET LANDSCHAP PANNARAGA
ONDER SOURAPATTI
HET LANDSCHAP LOUBAJA
ONDER SOURAPATTI
HET GEBIED VAN DE KEYSER VAN MATARAM
HET LANDSCHAP POUGER ONDER SOURAPATTI
HET LANDSCHAP
VAN BALAMBOUANG
OF DE ZEE VAN IAVA
DE ZEE VAN LAUTCHIDOL

his death in 1767, he was employed by the Company in Java and in his later years occupied the civil position of a *Heemraad* (member of the Batavian District Council) in Batavia. From the years immediately after 1760, as well as a few town plans drawn by him, a number of plans of existing and designs for new fortifications or for improvements to those already built in and around Batavia have been preserved, all of which have been included in this atlas (sheets 110 *et seq.*). Among the details on the general map in three separate sections on this and the following sheets can be seen the routes taken by the various military expeditions dispatched to Central and East Java by the Company in the years 1678-1710; in this context, see also the maps on sheets 397-399 and 419. An almost exact copy of this map is to be found in the *Bibliothèque nationale de France* (DCP Ge D 17255).

Nationaal Archief, 4.VMF 848.15.

Van verschydene Stuckken toesaemen gebragt, Opgestellt en Geteekend door C.A. van Luepken, [1751-1755] :
Compiled from various Documents and Drawn by C.A. van Luepken, [1751-1755] :

Nieuwe en Acurate Geographische en Hydrographische Caart / van 't Eyland Groot Java [...].

New and Accurate Geographical and Hydrographical Map / of the Island of Java Major [...].

Schaalstok van 30 uren gaans van 20 op een graad =
[ca. 1 : 610.000].
Scale-bar of *30 uren gaans van 20 op een graad* =
[approximately 1 : 610,000].

1 kaart op 3 afzonderlijke bladen : ms op papier, 58,5 x 147 cm.
1 map on 3 separate sheets : ms on paper, 58.5 x 147 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

Verklaringen: [rechtsboven] vervolg van de titel :
Explanations: [upper right] continuation of the title :

Waar in desselfs Kusten, Stranden, Bogten, Inhammen, Diepten en Anker Gronden, als ook binnen 's Lands s'Ed:e Comp:s Vestingen, Cantooren en andere Plaatsen op het Duydelykste beteekent, met eene Verklaring van alle Togten welke door s' Ed:e Comp:s Troppen van a:o 1678 tot a:o 1710 in het Ostelyke Gedeelte van dit Eyland gedaan zyn.

[rechtsboven] een legenda bij de nummers 1 t/m 26 :
[upper right] a key to the numbers 1 to 26 :

Renvoy van de Zyffers.

N:o 1. Land Pagger.
2. De 3 doormalkanderloopende Districten Kawassing, Gallon en Inbanagara.
3. Distr: Soekapoera.
4. Distr: Kandang Wessy.
5. Distr: Sidammer.
6. Distr: Jampan.
7. Distr: Tsiepadong.
8. Distr: Indian.
9. Distr: Gondaya.
10. Distr. Timbangantan.
11. Distr: Gebang.
12. Distr: Ceribon.
13. Distr: Sumadang.
14. Distr: Prakamantjang.
15. Distr: Bandong.
16. Distr: Tsiandjoor.
17. Distr: Tjiblagon.
18. Distr: Campong baroe.
19. Distr: Pamanoekan.
20. Distr. Tsiassem.
21. Distr. Crawangh.
22. Distr: Tjilingsie.
23. Tsipaminkis.
24. Tsikalong.
25. Koedoengbadack.
26. Distr: van Tangerang.

[linksonder] een verklaring van de marsroutes ingetekend op de kaart :
[lower left] an explanation of the lines of march indicated on the map :

Aanwijsing der Verschydene Passagien en Marchen gedaen in het Ostelijke Gedeelte van het Eyland Groot Java, zedert Anno 1678 tot Anno 1710.
[-] Zijnde de Passagie en March gedaan door den EH: Anthony Hurtd ordinary Raad van India Admiraal en Veld Oeverste over s' Comp:s uytgestelte Krijgsmagt op de Ost kust Java in Den Jaare 1678 trekende van Japara door t' Land van Damack tot de Vergaader plaats van s' Comp:s Leeger op Grompol, van daar verder tot Sinckel aan de R: Cadery.
[-] De Passagie gedaan door den Manhaffte Capt: Francois Tack van Semarang tot Oeloegoender nu thans Cartasoera De Ningret genaemt is en verder na Grompol om aldaar t' groote Leeger van den Veld Overste Anthony Hurdt aftewagten, t' selve aangekoomen zijnde van Grompol besuyden den berg Lauwoe angetrokken door de Landschappen Cadoewangh en Panaraga tot Madion alwaar weder bij t' Leeger van E.H: Anthony Hurdt gekomen, en Geconjugeerd tot genoemde Plaats Sinkal getrokken.
[-] De March gedaan door den Manhafften Capt: Daniel van Rynessen, trekende van Lambangh door de Landschappen Balora, Ipan, Cartasana tot an de R: Cadery in de Negory Sinckel alwaar s' Comp. Leeger zijnde in drie partijen verdeelt bij malkander Vergaaderde, gemelde Revier passeerde, de Stadt vermeesterde en alsdan met het Geheele Leeger so te Lande als de Revier oft naa Soerabaya trokken.
[-] De March gedaan onder den E: W: Couper in den Jaare 1679 van Soerabaya na Calapper t' zelve Vermeesterde hebbende, verder Zuyd wart door t' Landschap Wierasaba, Cadery, en verder tot Brindjok in't opsoeken van den gevlugten Radin Troenajaja dezelve omgebragt zynde, met het gantze Leeger te Lande en de Revier aff ao 1680 in den mand January na Soerabaya getrocken.

[-] De March gedaan onder 't hooge Gesag van den E: W: Herman de Wilde ao 1699 in begeleide Passagie tot Angerangh, van daar Ostelyker om des Vyands Pagger te Vermeesteren en verder na Cartasoera des Soesoehoenangs hoff getrocken.
[-] A:o 1706 a 9: Sept. een March gedaan onder 't hooge Gesag van d' E: W: Command: Govert Cnol van Soerabaya na Passoeroeang over de Rauwa Pararabra door de Ng: Panangoenang tot in de Ng:y Bangil en van daar deselve Passagie weder afgetrockken en gekomen den 29: Oct: op Soerabaya.
[-] A:o 1708 a 16 Julius de March gedaan onder 't Opper Gesagh van d' E: H:r Govert Cnoll van Soerabaya naar Schiepan alwaer dezelve met zijne Brigades Artillery heft Campeert tuschen de Negeryen Packal en Dickat zynde in 't Distr: Lamoengan en 't Distr: Ipan.
[-] De March gedaan a:o 1707 onder 't Wijs bestier van den E: W: Herman de Wilde van Samarangh naer Cartasoera en van daar over Grompol tot Madion alwaer den E: Capt: George Frederic Bylewitz dewelke met een Brigade bezuyden den Berg Lauwoe door de Landschappen Cadoewangh en Panaraga by t'groote Leeger is gekoomen en geconjugeert tot de Neg: Antjoe en Pacal wat zuydelyker marcheert tot an de Revier Cadery in de Ng: Toekan, genoemde R: passeert zynde, verder door t' Landschap Wierasaba verbij Ipan tot in de Bosch en Plats Awang awang getrokken, alwaar s' Comp:s Trouppen onder den E. Capt: Willem, neevens de Magt der Madureesen en Javanen van Soerabaya langs de R: Gogodon bata bij den Plaats sadar de Morassen gepasseert en bij 't Leeger van gesegden Veld Overste gekoomen zynde, is de geheele magt over de Steenige en Quade Passagie t' Syarat door de Neg: Panangoenang en Bangil tot in Passoeroeangh gekoomen.

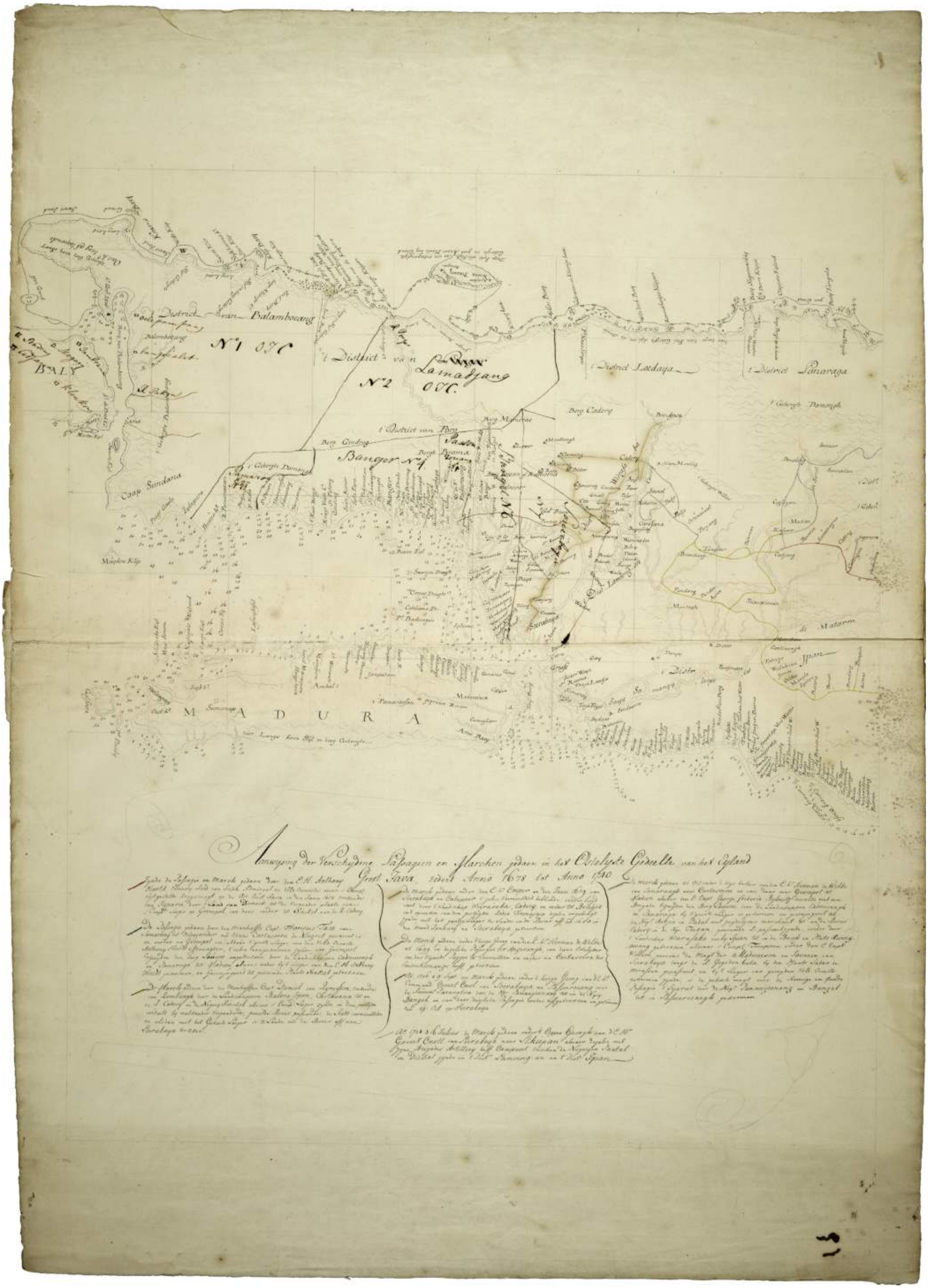
BALY
Coop Sundaria
Banger
Pasir
Berg Cedong
Berg Cedong
Berg Tengah
Berg Tengah

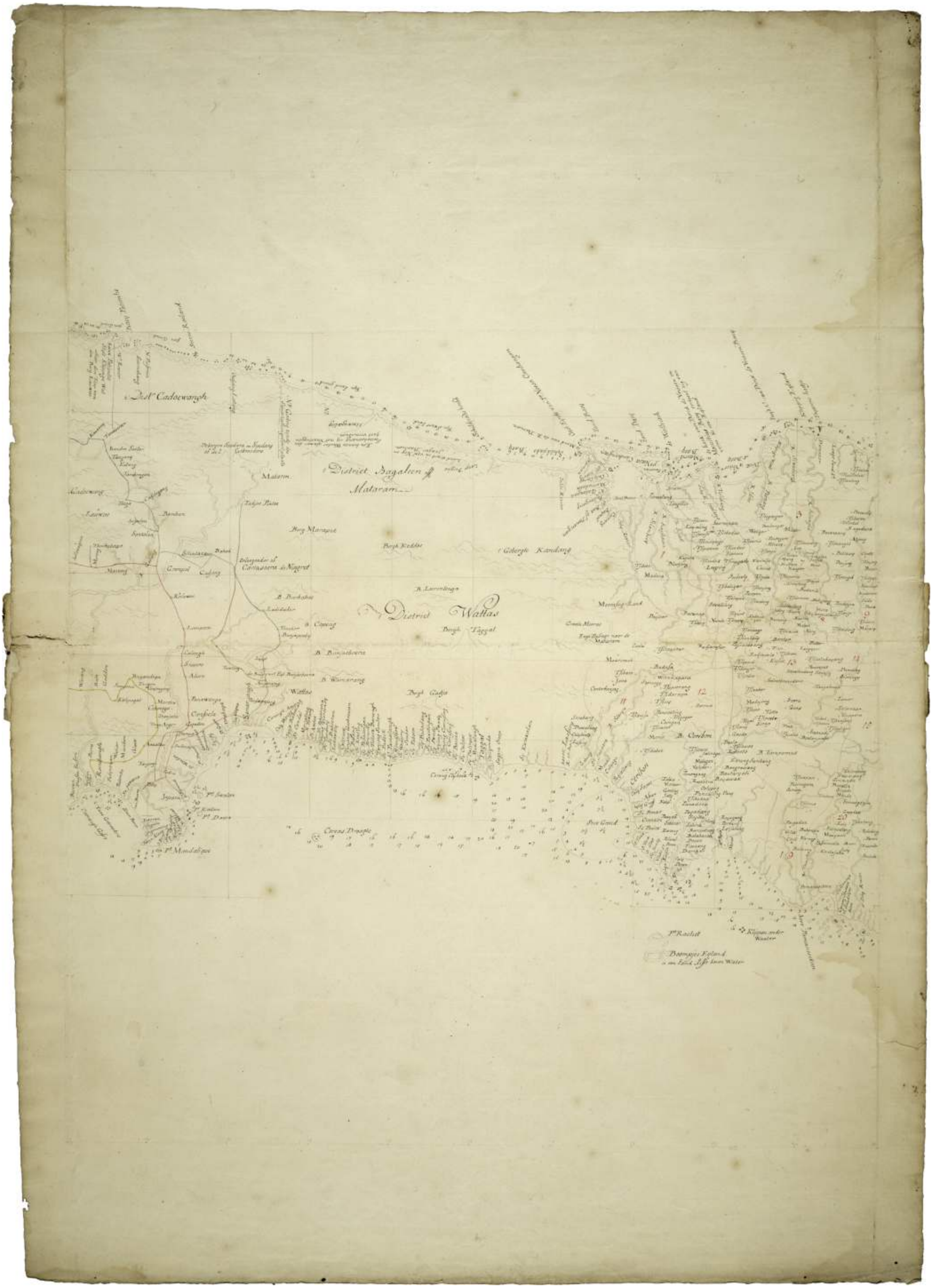

Bijschriften: pag. 28-29 / Captions: p. 28-29

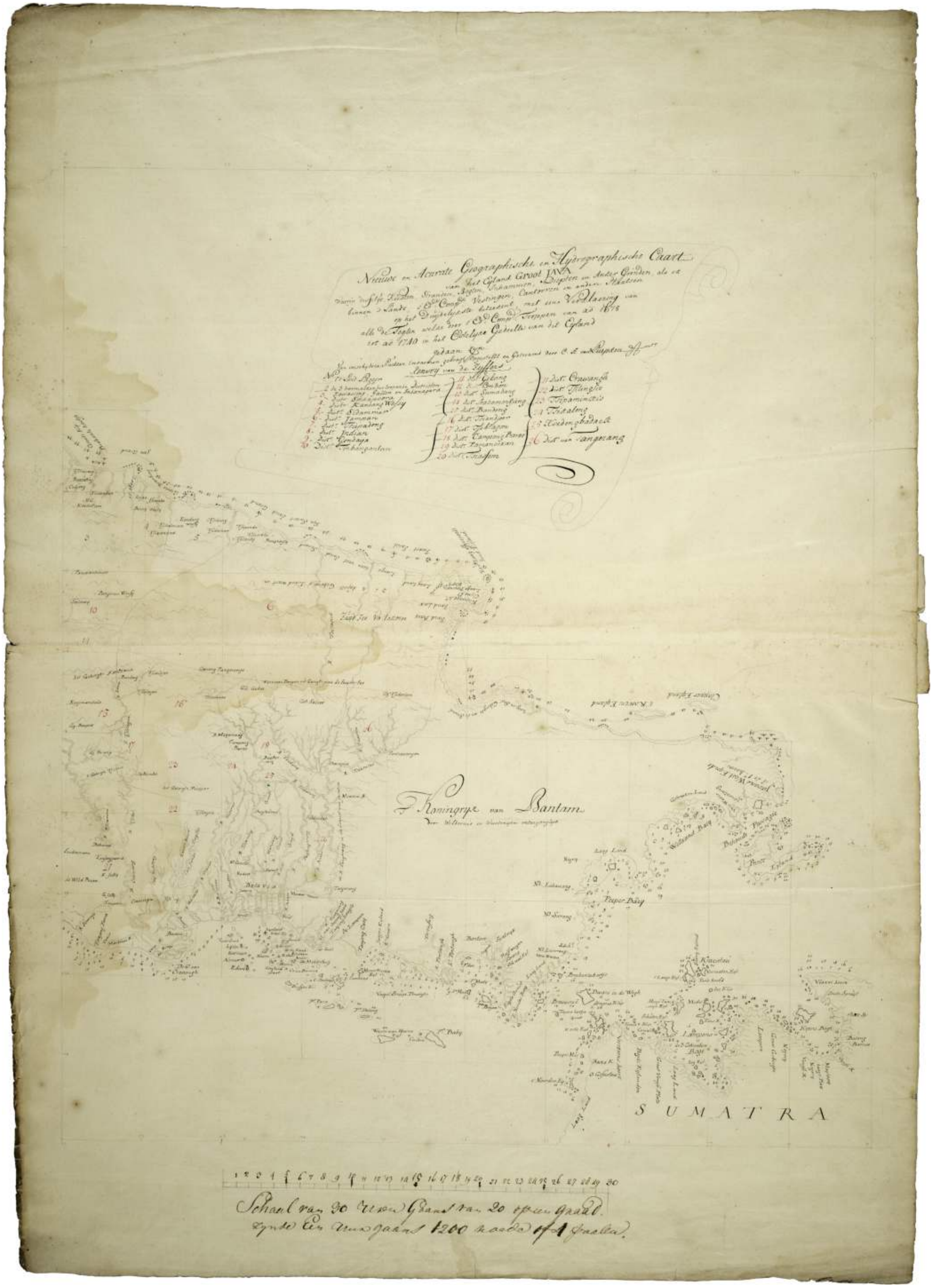

Bijschriften: pag. 28-29 / Captions: p. 28-29

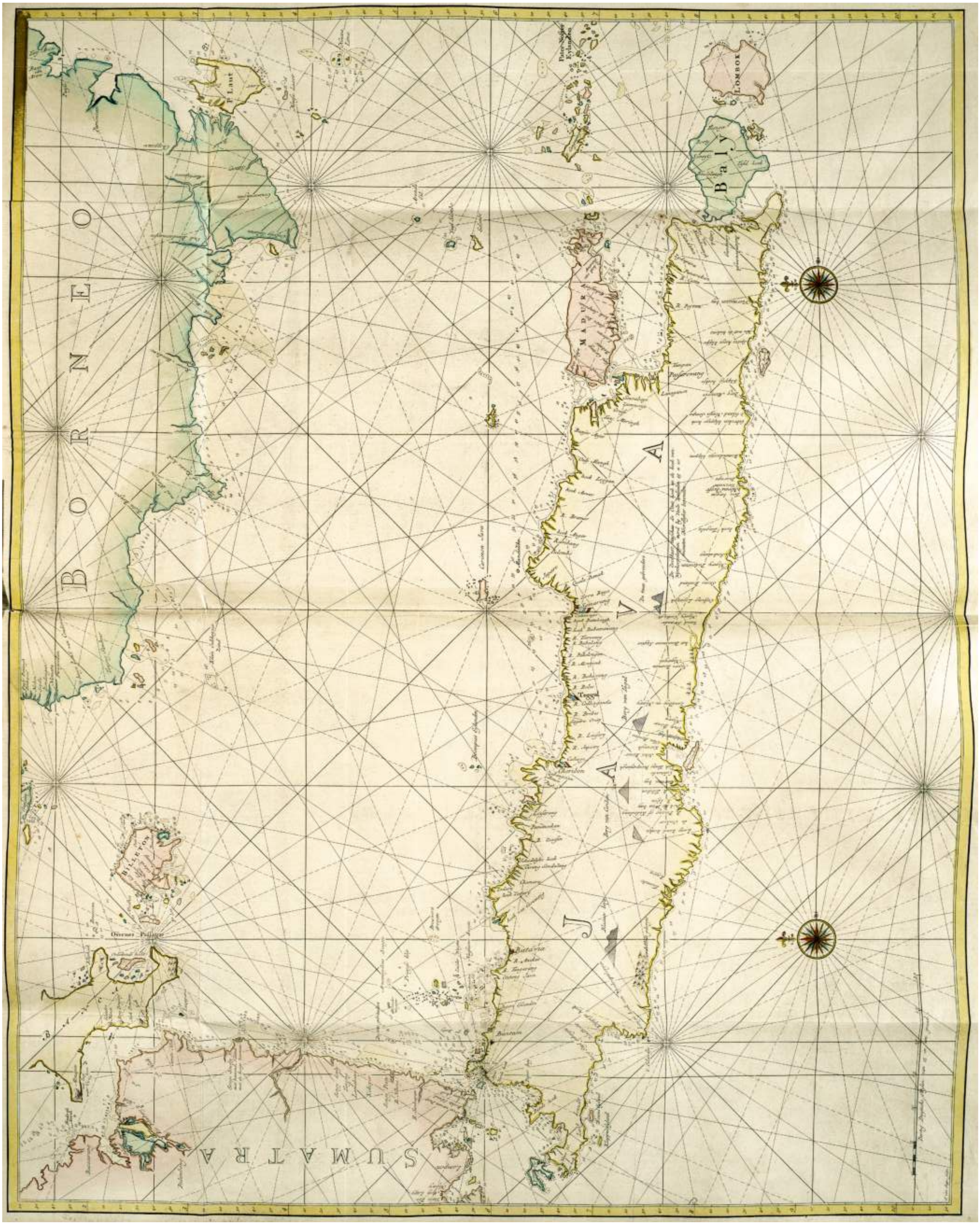

Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum Amsterdam, B.0032(109)06[kaart 107].

J. van Jagen sculps, [1757] :

[Kaart van Java, de Javazee en aanliggende kusten].

[Chart of Java, the Java Sea and adjoining coasts].

Schaalstok van Dertig Duijtsche Mijlen van 15 in een graad = [ca. 1 : 1.490.000].
Scale-bar of *Dertig Duijtsche Mijlen van 15 in een graad* = [approximately 1 : 1,490,000].

1 kaart : kopergravure op papier, gekleurd, 70 x 89 cm.
1 map : copper-plate engraving on paper, coloured, 70 x 89 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

De voorgaande gedrukte kaart van de Javazee met omliggende kusten, gegraveerd door Jan van Jagen en in 1757 uitgegeven door de firma Johannes van Keulen & Zonen, en de wezenlijk nauwkeuriger en fijner getekende van de kusten van Java door Gerrit de Haan op deze pagina, beide van na het midden van de achttiende eeuw, tonen elk een compleet en accuraat beeld van de zuidkust. Gerrit de Haan was van 1748 tot 1769 baas-kaartenmaker bij de Compagnie in Batavia en vervaardigde in die hoedanigheid in de jaren 1760-1761 een tweedelige manuscriptatlas van de kusten en vaarwateren tussen Kaap de Goede hoop en Japan, waaruit ook de hier gereproduceerde kaart is ontleend. Uit deze *Ligtende zeefakkel off de geheele Oost-indische Waterwerelt* zijn hierna in dit atlasdeel ook kaarten van Straat Soenda op blad 41, van Java's noordkust op de bladen 46-47, 53 en 60, en van de rede van Batavia op blad 176 opgenomen.

The previous printed chart of the Java Sea with its adjoining shores engraved by Jan van Jagen and published in 1757 by Johannes van Keulen & Zonen, and the actually more accurately and more finely drawn map of the coasts of Java by Gerrit de Haan on this sheet, both dating from the middle of the eighteenth century, each give a complete and accurate outline of the south coast. From 1748 to 1769, Gerrit de Haan was Chief Map-maker to the Company in Batavia and in this capacity compiled a two-volume manscript atlas of the coasts and waters between the Cape of Good Hope and Japan in the years 1760-1761. The chart reproduced here has been taken from this atlas. Later in this publication, the charts of the Sunda Strait on sheet 41, of the north coast of Java on sheets 46-47, 53, and 60, and of the roads of Batavia on sheets 176 have also been borrowed from this *Ligtende zeefakkel off de geheele Oost-indische Waterwerelt* (Blazing Beacon or the whole of the East India Sea World).

Nationaal Archief, 4.VELH 156.2,25.

[Gerrit de Haan, 1761] :

[De kusten van Java].

[The coasts of Java].

Schaalstok van 15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt = [ca. 1 : 720.000].
Scale-bar of *15 Duijtsche Mijlen 15 op een Graadt* = [approximately 1 : 720,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 62 x 198,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 62 x 198.5 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

(pag. 35 / p. 35)

De kaart gereproduceerd op blad 35 is een van de weinige bewaard gebleven thematische kaarten van Java als geheel uit de compagniestijd. Ze toont de bestuurlijke hoofdindeling van het eiland in de laatste decennia van de achttiende eeuw, na de bezetting van de gehele Oosthoek door de Compagnie in de jaren 1767-1772. Zie ter vergelijking de kaart met hetzelfde thema uit de Bibliothèque nationale de France, blad 77 e.v.

The map reproduced on sheet 35 is one of the few surviving thematic maps of the whole of Java from the Company period. It shows the main administrative divisions of the island in the final decades of the eighteenth century, after the entire *Oosthoek* (Eastern Salient) was captured by the Company in 1767-1772. For a comparison see the map with the same theme in the *Bibliothèque nationale de France*, sheets 77 *et seq*.

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis 006-12-021.

Door Van Boeckholtt, [na 1772] :
By Van Boeckholtt, [after 1772] :

Nieuwe Kaard / van het / Eijland Groot Java. / Met Aanwijsing Onder Wien de / Lande Sorteeren.

New Map / of the / Island of Java Major. / With an Explanation of the Administrative Division of its Districts.

Schaalstok van 25 Hollandzen Uuren gaans = [ca. 1 : 1.000.000].
Scale-bar of *25 Hollandzen Uuren gaans* = [approximately 1 : 1,000,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 465 x 105 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 465 x 105 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [rechtsonder] een legenda bij de nummers 1 t/m 6 :
Explanations: [lower right] a key to the numbers 1 to 6 :

N:o 1. Het Koningrijk van Bantam in de Kaard ligt blauw Aangeteekend behoord aan de Koning van Bantam, die het onder Opzigt van de Comp: Regeert.
N:o 2. Het Koningrijk Jaccatra in de Kaartd ligt Rood Aangetekend behoord geheel aan de O: I: Comp: zonder dat daar iemand anders dan de gem: Comp: gezag in Voerd.
N:o 3. Het groot Landschap Priangang met dies Onderhoorige Provisien en landen in de Kaard iets donkerder Rood, dan Jaccatra Aangeteekend behoord ook geheel aan de O: I: Comp: als Jaccatra.
N:o 4. Het Vorstendom Cheriebon in de Kaard geheel ligt Rood geschaduw word door twee klijne Sulthans, die weijning te Seggen hebben, onder Opsigt van de O: I: Comp: geregeerd en dus het wel Onder de Comp: kan gereekend worden.
N:o 5. De Compagnies Stranden langs Javas Noord Oost Kust meede Rood en in de Kaard Aangeteekend behoren geheel aan de O: I: Comp: Even als 't Koningrijk Jaccatra.
N:o 6. Het Keijsers en Sulthans Landt in de Kaard ligt Geel Aangeteekend, word door twee der genoemde Vorsten, als machtige Gen. Heeren van de O: I: Comp: gerigeerd.
N:o 7. Het groote Vorstendom Balamboang, in de Kaard als meede Rood Aangeteekend, behoord geheel aan de O: I: Compagnie. Eeven als Jaccatra.
N:o 8. Het Eijland Madura in de Kaard meede Rood aangeteekend, behoord ook geheel aan de Comp: het westersche gedeelte word door Een Vorsje geregeerd die de Compagnie daar in steld, en het Oostersche gedeelte door regente dat Onderdane van de Comp: zijn. Zoodat alles wat Rood in d'Kaard is aangeteekend genoegsaam geheel Souverein onder de O: I: Compagnie Behoord.
N:o 9. Balij. Zijn Bondgenooten van d'Compagnie en word op N:o 9 met groen Geschaduwt Aangeweesen.

(pag. 36-37: / pp. 36-37:)

Mede naar aanleiding van de ervaringen tijdens de rampzalig verlopen Vierde Engelse Oorlog (1780-1784), die de noodzaak van beschikbaarheid van goede en gedetailleerde kaarten voor een effectieve verdediging tegen een Europese vijand duidelijk hadden aangetoond, werd in het laatste decennium van de achttiende eeuw begonnen met de systematische topografische kartering van Java op grote schaal. Een belangrijke rol in deze onderneming vervulde de in 1782 opgerichte Marine School te Semarang, die naast de vorming tot zeeofficier ook opleidingen bood tot landmeter, ingenieur en artillerist. Docenten en leerlingen van de Marine School vervaardigden in het kader van de opleiding, maar ook in opdracht van militaire en bestuurlijke instanties, na ca. 1785 een groot aantal plattegronden van verdedigingswerken, stadsplans en ook de eerste echte grootschalige topografische landkaarten en kustkaarten van delen van Java. In deze zin kan men de school zien als eerste voorloper van de latere topografische en hydrografische diensten in Nederlands-Indië. Belangrijke namen in dit verband waren die van onder anderen Jean-Baptiste Pilon en Dominicus Michel Barbier, beiden in deze periode bestuurder en hoofd der artillerie-afdeling van de school, en in een wat later stadium die van de genie-officier Hermanus Christiaan Cornelius. Onder aanvankelijke leiding van de laatste vond in de jaren tussen 1796 en ca. 1810 voor het eerst een nauwkeurige topografische opname plaats van de regentschappen langs de noordkust van Midden-Java en een deel van Oost-Java, waarvan de resulterende kaarten in deze atlas zijn opgenomen op de bladen 350-353, 358-359 en 372-373.

Onder gouverneur-generaal Herman Willem Daendels (1808-1811) kreeg de grootschalige landkartering nog extra aandacht, in verband met diens streven om de verdediging van Java op zo kort mogelijke termijn te versterken. In dit kader volgde in 1808 niet alleen het begin van de aanleg van de Grote Postweg van Anjer aan de westkust van Bantam tot Banjoewangi aan Straat Bali, maar ook de opdracht tot een nieuwe algehele opname in groot bestek van Java's kusten. Tezamen met de bestaande en nog te vervaardigen topografische kaarten zouden deze uiteindelijk moeten leiden tot de totstandkoming van een gedetailleerde overzichtskaart van het eiland. Dit werk is tot zijn terugroeping in 1811 en de Engelse bezetting later dat jaar niet meer voltooid. Onder de Britse luitenant-gouverneur Thomas Stamford Raffles (1811-1816) is de grootschalige kartering van Java met kracht voortgezet, hetgeen onder meer resulteerde in meerbladige topografische kaarten van de residentie Bantam (1813-1816, bladen 78 t/m 83), Batavia en Buitenzorg (ca. 1815, bladen 300-301) en de Preanger Regentschappen en Krawang (1813-1815, bladen 322-339). Gecombineerd met de resultaten van de eerdere opnamen leverden deze karteringen onder Engels gezag, die overigens voornamelijk onder leiding van Cornelius en andere Nederlandse officieren-landmeters en tekenaars werden uitgevoerd, ten slotte de gegevens voor de overzichtskaart van Java die door Raffles in 1817 werd gepubliceerd in zijn befaamde *History of Java*.

De twee kaarten gereproduceerd op de bladen 36-37 betreffen boven Daendels' feitelijk onvoltooide of althans slechts in opzet ingevulde algemene kaart van Java, die in 1810 nog wel tot stand kwam en waarvan toen ook een kleinere gedrukte versie verscheen, en onder een kaart door de Engelse majoor William Thorn van de Grote Postweg. Van Daendels' manuscriptkaart bevindt zich een tweede, vrijwel identiek exemplaar in het Nationaal Archief, 4.VELH 414.

In part as the result of experiences gained during the distastrous Fourth Anglo-Dutch War (1780-1784), which unequivocally demonstrated the necessity of having good, detailed maps available in order to put up a proper defence against a European enemy, a systematic topographical large-scale mapping of Java was commenced in the last decade of the eighteenth century. The *Marine School* (Naval Academy) in Semarang which had been founded in 1782 played an important role in this undertaking. As well as training naval officers, it also offered courses to school surveyors, engineers and artillery men. After about 1785, in the framework of the training and to fulfil various commissions from civil and military authorities, lecturers and students at the *Marine School* produced a large number of plans of fortifications and towns, as well as the first large-scale topographical maps of Java and sea charts of parts of its coasts. In this sense, the academy can be seen as the first of the predecessors of the later topographical and hydrographical services in the Netherlands Indies. Among the most important names in this history are those of Jean-Baptiste Pilon and Dominicus Michel Barbier, who both were administrator and head of the artillery division in this period. At a slightly later stage, the enineer Hermanus Christiaan Cornelius also played a significant part. In the years between 1796 and c. 1810, under the initial leadership of the latter, the first accurate topographical records of the regencies along the north coast of Central Java and a part of East Java were made. The maps which resulted from this are included in this atlas on sheets 350-353, 358-359 and 372-373.

Under Governor-General Herman Willem Daendels (1808-1811), in the framework of his goal of strengthening the defences of Java is the shortest possible time, extra attention was devoted to the large-scale mapping of the island. As part of his overall plan, in 1808 work was begun on the construction of the Great Post Road from Anyer on the west coast of Bantam to Banyuwangi on the Bali Strait. Among other such undertakings was the commission to

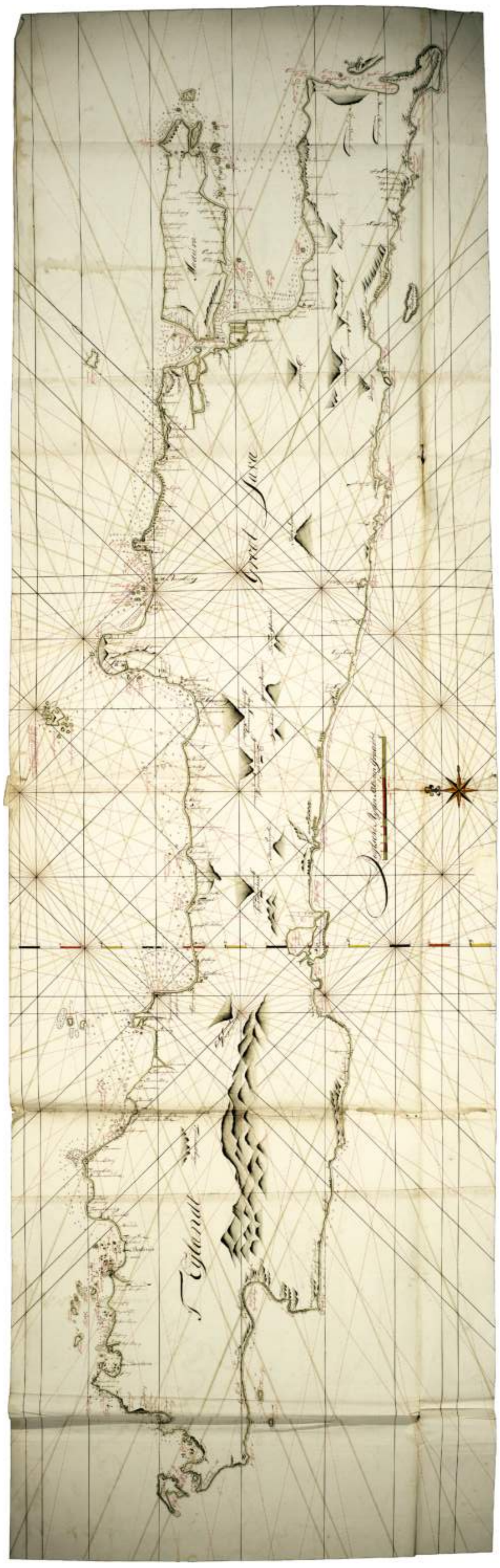

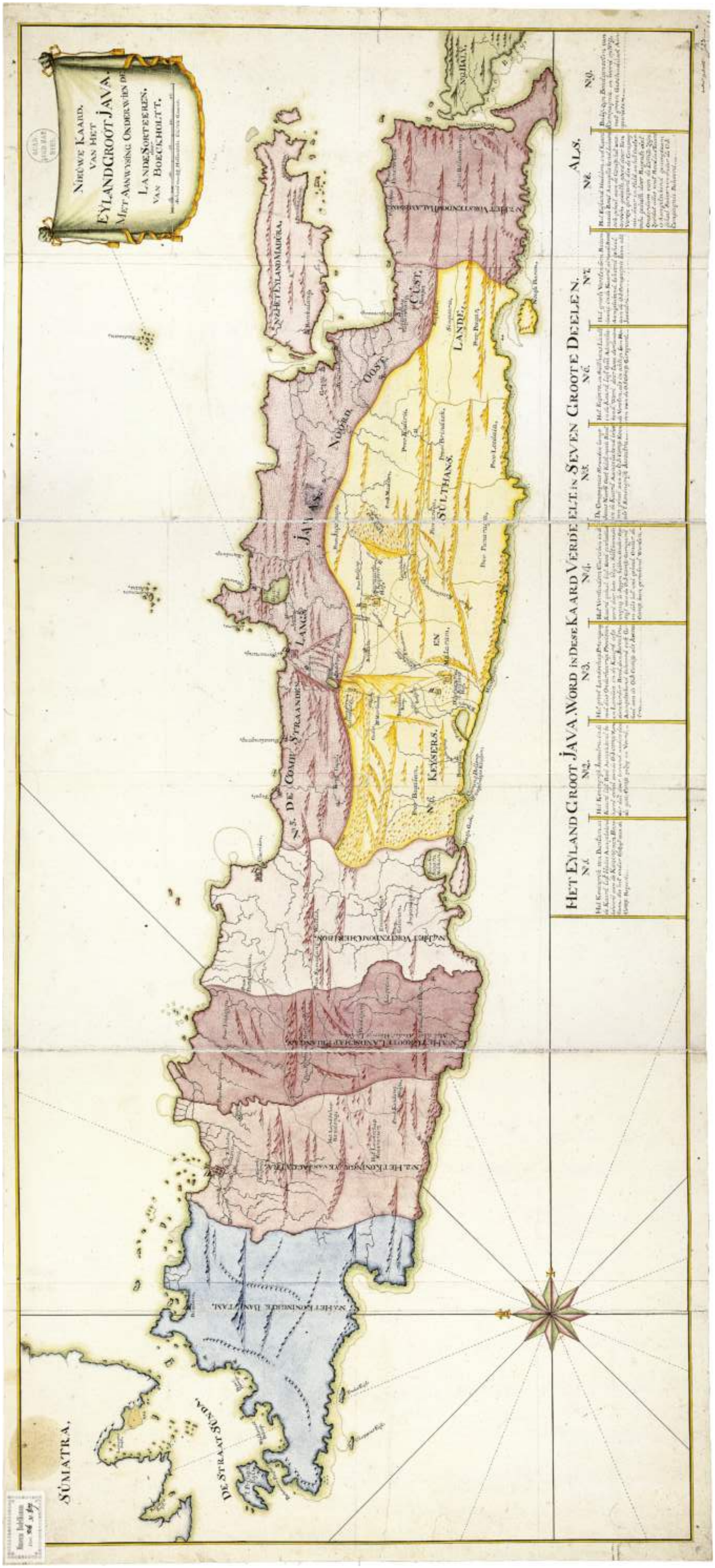

make a completely new, detailed record of the coasts of Java. Combined with the already existing topographical maps and those which still had to be drawn, these were eventually meant to lead to the preparation of a detailed general map of the island. This work was never completed before his recall in 1811 and the English occupation of Java. Under the British Lieutenant-Governor Thomas Stamford Raffles (1811-1816), the large-scale mapping of Java was pursued with unabated energy, which produced among other results, the multi-sheet topographical maps of the Residency of Bantam (1813-1816, sheets 78-83), Batavia and Buitenzorg (c. 1815, sheets 300-301) and the Priangan Regencies and Karawang (Krawang, 1813-1815, sheets 322-339). Combined with the results of earlier efforts, the data obtained during this cartographic exercise under British auspices, incidentally largely carried out under the direction of Cornelius and other Dutch surveyors and draftsmen, finally led to the general map of Java which was published by Raffles in his famous *History of Java*. Of the two maps reproduced on sheets 36-37, the one above shows Daendels's unfinished general map (with only the outlines drawn in) of Java made in 1810, of which a smaller version appeared in print, and below a map of the Great Post Road drawn by the Englishman Major William Thorn. A second, virtually identical copy of Daendels's manuscript map can be found in the *Nationaal Archief*, 4.VELH 414.

boven / above:

Universiteitsbibliotheek Leiden, Collectie Bodel Nijenhuis, 006-13-011.

[Anoniem, ca. 1810] :
[Anonymous, c. 1810] :

Plan de l'Île de / Java.

Schaalstok van *15 Milles Hollandais de 15 au Degré* = [ca. 1 : 560.000].
Scale-bar of *15 Milles Hollandais de 15 au Degré* = [approximately 1 : 560,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 63 x 188,5 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 63 x 188,5 cm.

Oriëntatie: het noorden is onder.
Orientation: north is below.

onder / below:

Nationaal Archief, VELH 415.

Surveyed under the Direction of Major Thorn Dep:y Quarter-Master General, June 1813 :
Opgenomen onder de Leiding van Majoor Thorn Plaatsvervangend Hoofdintendant, juni 1813 :

Topographical Chart / of the / High Military Road from Batavia to Banyowangy = 728 Miles.

Topografische Kaart / van de / Grote Militaire Weg van Batavia naar Banjoewangi = 728 Mijl.

Schaalstok van *10 Miles* = [ca. 1 : 340.000].
Scale-bar of 10 Miles = [approximately 1 : 340,000].

1 kaart : ms op papier, gekleurd, 91 x 283 cm.
1 map : ms on paper, coloured, 91 x 283 cm.

Oriëntatie: het noorden is boven.
Orientation: north is up.

Verklaringen: [links] een verklaring van 13 kaartsymbolen :
Explanations: [left] an explanation of 13 symbols used in the map :

References.
[-] Military Posts.
[-] Regents Palace.
[-] Inns or Tavern.
[-] Posts for changing Carriage Horses.
[-] Campongs or Villages.

Explanation.
[-] Represents the Sea Coast.
[-] Dark Shade - Hilly Tract.
[-] Bridges or Ferries over Ravines, Rivulets or Streams.
[-] Figures - Distance in Palls. NB. 17 Palls = 16 Englich Miles.
[-] Red Names Post Stages.
[-] Black Names Towns or Villages.
[-] Cultivation or Rice Fields.
[-] Topes - Jungle or Forrests.

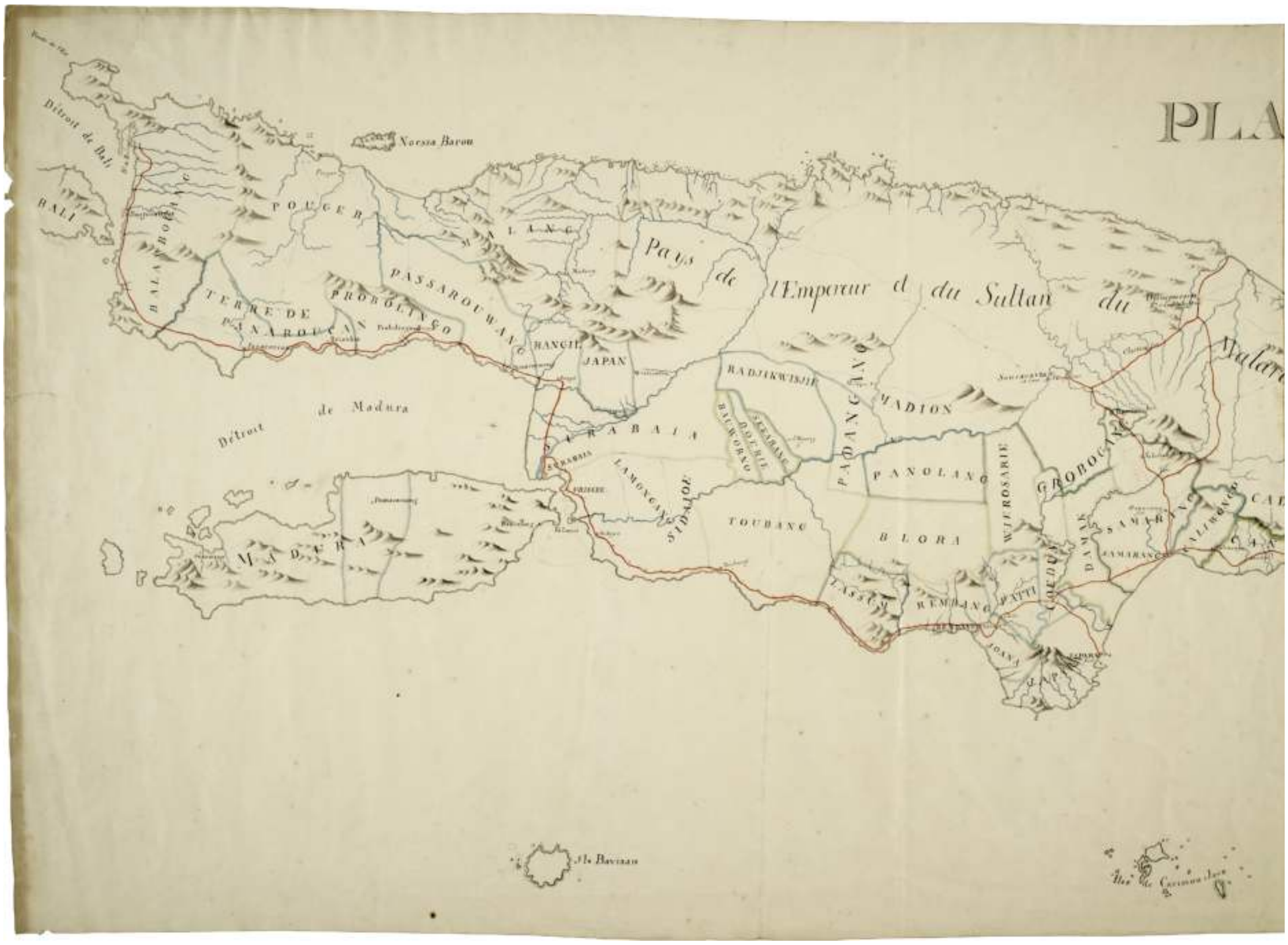

Bijschriften: pag. 34-35 / Captions: pp. 34-35

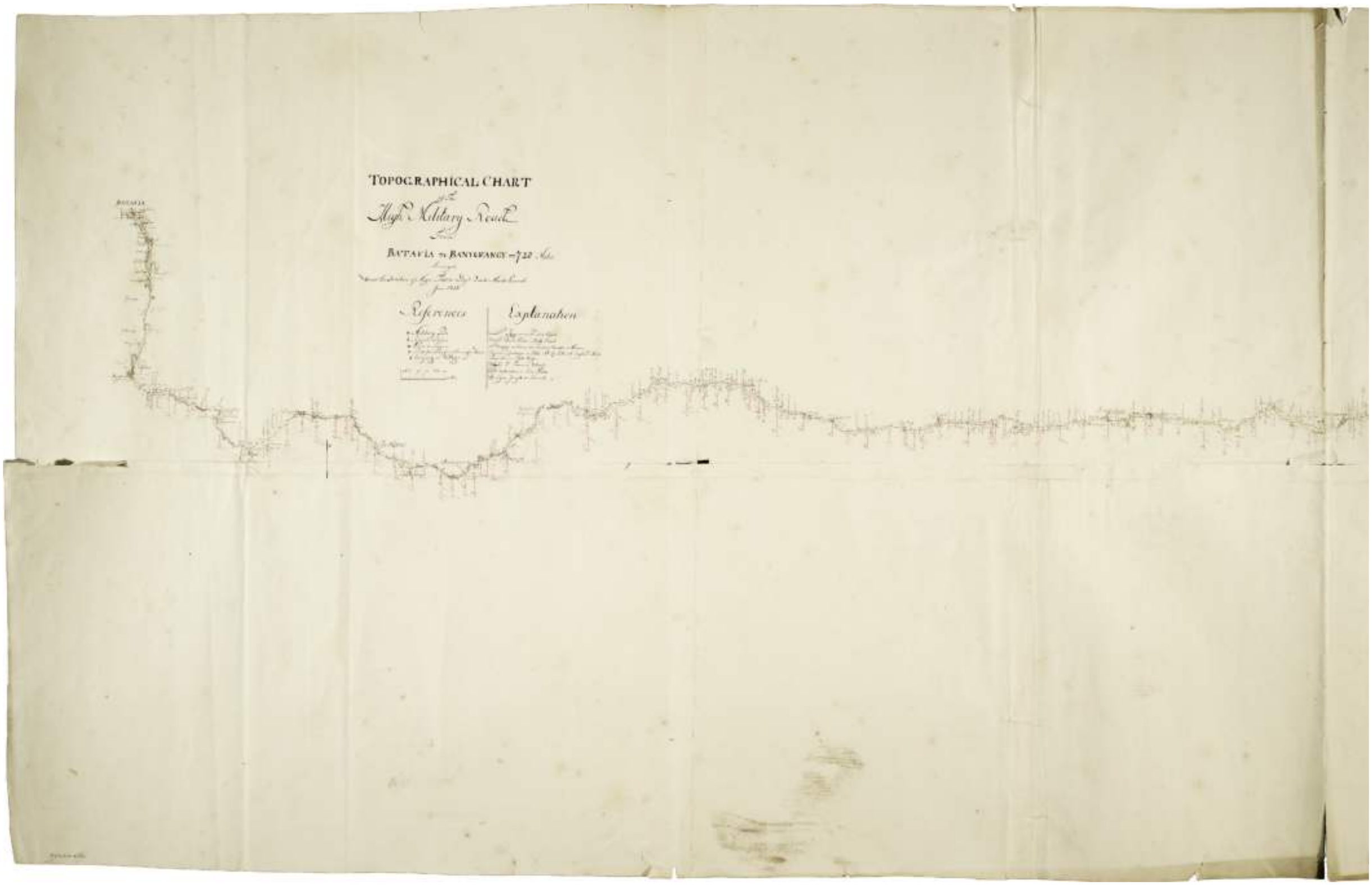

Bijschriften: pag. 34-35 / Captions: pp. 34-35